

ESTRAT CRÍTIC

Revista d'Arqueologia

Número 3, 2009

Col·lectiu Estrat Jove

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

LULL, V.; MICÓ, R. (2007).
Arqueología del Origen del Estado: Las Teorías.

Barcelona: Bellaterra, 271 pàg
[ISBN: 978-84-7290-352-4]

Adriana Molina Perez

Una anàlisi historiogràfica sobre les principals característiques teòriques sobre la concepció d'Estat i la seva aplicació sobre casos arqueològics en els quals es debat sobre l'origen de l'Estat són les temàtiques principals que comprenen aquest llibre.

La primera part està estructurada per corrents historiogràfiques on se'ns plantejaren les principals línies teòriques de dotze autors, des de Plató i Aristòtil i finalitzant en el neoevolucionisme de Service i Fried. A la segona part s'intenta donar cabuda a les aportacions historiogràfiques anteriors, donant una aplicació pràctica en l'Arqueologia del què és l'Estat i com podem identificar alguns dels trets que el defineixin. Es recorreran les principals corrents de l'arqueologia que han estudiat i caracteritzat la formació i el significat de l'estat, juntament amb crítiques sobre els conceptes i metodologies que avui en dia han estat superats o que no tenen una formulació correcta dins la nostra actual concepció d'Arqueologia.

El principal problema de l'Estat és la seva definició en si; aquest és un dels punts sobre els quals els autors

pretenen fer-nos reflexionar. Entre els autors exposats, òbviament, les diferències o similituds (en alguns casos), són fruit del seu temps i parlen de l'Estat en què han viscut o d'aquell que els agradaria que fos.

És remarcable observar que en gran part de les interpretacions l'Estat apareix com quelcom positiu i necessari pel desenvolupament de les societats humanes. Aquesta és la visió que sempre s'ha aportat i és certament lògic que vivint dins d'un sistema estatal se'ns vulgui mostrar aquesta manera de viure com la millor, la més justa i la que ha de ser.

Malgrat aquest fet, les interpretacions de l'Estat han variat amb el temps. Trobarem un primer moment amb concepcions idealistes entorn Plató, amb idees com la Justícia i el Bé, que no deixaran de ser abstraccions, però més endavant seran utilitzades i reformulades per autors com Hegel. El materialisme històric esdevindrà una crítica directa a l'Estat, aquí no s'intentarà explicar en quin Estat viu Marx, sinó que ens explica com funciona el seu Estat, quins són els mecanismes que el sustenten i quina seria, segons ell, la millor manera per poder viure en societat, que no passa per fer-ho sota un Estat. Una societat aestatatal seria realment la que portaria els éssers socials a viure en una societat "sense classes, comunista on l'Estat deixi de tenir raó de ser" (pàg.146), trencant d'aquesta manera les relacions de desigualtat que re-

produeixen i, alhora ajuden a reproduir, l'Estat Capitalista.

Les aportacions que produeix el marxisme dins la teoria històrico-política i, al mateix temps, arqueològica, ens permeten veure aspectes sobre el funcionament de l'Estat que sovint no s'observen com relacionats directament, com per exemple la violència. Aquesta permet, a banda del funcionament inexorable de les relacions desiguals sota el signe estatal, el manteniment d'una estructura ideològica/religiosa, que en algunes èpoques, com l'Edat mitjana, es corona fins i tot com a supraestatal. La continuïtat d'aquesta relació arriba fins els nostres dies, però podem veure un trencament de les teories que recolzaven aquest binomi com a única manera d'organització política al Renaixement amb Maquiavel.

L'estreta relació que s'ha establert entre la Religió i l'Estat, entre la fe i allò polític és un dels temes sobre el que reflexionà Tomas d'Aquino; l'Estat havia de viure subjugat al poder diví, perquè en definitiva no deixàvem de ser ovelles del mateix pastor; els éssers socials (idea que extreu d'Aristòtil) estàvem en certa manera condemnats a viure sota l'organització estatal per no caure en un caos, i més valia tenir un rei tirà, que no tenir-ne (plantejament que es recuperarà amb el jusnaturalisme de Hobbes i Locke); suportar els greuges que ens faria patir dit rei finalment ens dignificaria davant del càstig diví

que ens han aplicat per pecadors. Però és clar que no podem pensar en aquest binomi Església-Estat sense un element que els uneixi i els justifiqui, i aquest element és la violència.

La violència sempre ha d'ésser present en el camí cap a una societat estatalitzada, perquè és el veritable mecanisme que permet fer perdurar les institucions governamentals, establint un sistema coercitiu de primer ordre. D'aquesta manera es garanteix un ordre social sense conflictes, un Estat que roman com un artifici necessari per a poder controlar la situació, com ens proposa Hobbes. Però un altre aspecte d'aquesta afirmació ve de la mà de Hegel, que ens dirà que aquest fet, el que la societat sigui controlada per l'Estat, és la major fita de la raó humana, i que és el camí que ens duu a la plena llibertat.

Però aquesta fal·làcia hegeliana ens amaga una de les principals afirmacions que acompanyen a l'Estat i és que no existeix cap tipus de llibertat, entesa com a llibertat individual. La llibertat és quelcom lliurat (o no) pel propi Estat que és el que explota els éssers socials i els treu aquesta capacitat humana, que pensem inherent i pròpia als individus; l'Estat decideix quan i com brinda aquesta llibertat als seus membres; en definitiva, què són lliures de fer i que no. Fruit de les arrels processuals que se'ns havia inculcat durant tota la

nostra vida com estudiants, l'Estat era allò que ens unia en societat i ens permetia viure sense problemes. A l'Estat l'acompanyaven un seguit de característiques essencials que han estat utilitzades com a factors reconeixadors de dit sistema polític. L'escriptura, els avenços tecnològics, les fortes divisions socials, objectes de prestigi..., són conceptes que fins fa poc es creien inherents a l'existència de l'Estat. Però el desenvolupament de la investigació ha donat lloc a trasbalsos importants dins de la teoria arqueològica, que han anat trencant esquemes i aportant nous (no més afortunats) plantejaments sobre la irrupció de l'Estat dins el si de les societats igualitàries.

El gran problema que ha tingut l'Arqueologia i la seva teoria ha estat la recerca insistent d'esquemes classificatoris on emmarcar les societats i de trobar la metodologia per poder aportar raonaments que permetin la classificació en termes concrets de cada societat. Però és evident que si es volia fer un pas endavant s'havien d'abandonar aquestes pràctiques i intentar fer una arqueologia observant la realitat concreta de cada societat i no pas intentant adaptar aquesta a una etiqueta externa definida a priori sense cap connexió amb allò que realment és.

Els sistemes de producció i de reproducció social, per tant, havien de passar a tenir un paper rellevant dins de l'estudi de les societats que no ha-

vien experimentat fins llavors. És una de les mancances més importants que ha tingut l'arqueologia, aquests sistemes són els vertaders engranatges de les societats; conèixer què, com, on i quant es produeix i es consumeix dins una societat (tant pel que fa a manteniment i producció de persones com pel que fa a manteniment i producció d'objectes) ens mostra molt més d'una societat que trobar un text en el qual se'ns expliqui una petita part d'aquesta vida social.

Aïllar realment el valor dels materials arqueològics ha estat una de les feines més dures que ha intentat promoure l'arqueologia marxista. Malgrat això es continua emfatitzant de manera sobrevalorada per molts arqueòlegs les troballes d'objectes anomenats "de prestigi" als quals se'ls afegeixen valors i lectures que no tenen una relació íntima entre ells. S'ha de saber interpretar, en base a tota la informació recollida, quina importància poden tenir dins de tots els materials arqueològics estudiats, juntament amb estudis complementaris sobre la producció, unitats d'hàbitat i individus morts, i crear una síntesi que no comporti idees preconcebudes sobre el que s'està investigant.

Només ha estat el materialisme històric qui ha estudiat amb més profunditat les relacions entre la producció, les persones i l'Estat. Per això, és un fet que l'Arqueologia Marxista aporta un punt de vista més elaborat alhora

de definir els conceptes esmentats anteriorment. La definició d'explotació en relació a la producció, tant bàsica com d'objectes, és cabdal per poder treure conclusions sobre el funcionament intern d'una societat i d'aquesta manera intentar argumentar si es pot considerar o no un Estat. El materialisme històric aporta a l'estudi de les societats una visió d'allò particular a termes més generals, i no com havia fet fins ara la moderna "New Archeology", que malgrat aportar novetats, no va poder desfer-se de metodologies tradicionals i obsoletes, a més d'incorporar un discurs neo-evolucionista que va continuar sense explicar què és sinó en quin grup es podia classificar.

Es superaran els esquemes proposats per Gordon Childe, on les societats ja no adoptaran molts dels seus trets tecnològics o ideològics per contacte i adopció d'altres societats més complexes, sinó que s'intentarà buscar un desenvolupament intern dins el si de les comunitats; els materials arqueològics deixaran de funcionar com etiquetes denominadores de cultura, per passar a parlar-nos més directament del funcionament de la societat des dels termes de la producció i reproducció social.

L'Estat doncs serà una entitat política que no serà positiva per tothom, com se'ns havia volgut fer creure fins ara (Maquiavel, Hobbes, Gordon Childe) sinó que passarà a ser la raó per la qual es podran establir mecanismes

d'explotació a un cert nombre de persones, al qual els serà alienat part del resultat del seu treball i producció mitjançant la nova institució anomenada "propietat privada". Aquest treball alienat i la producció resultant passarà a mans d'individus que no treballaran de manera equivalent, i que mitjançant la violència, primerament física, per assentar precedents, i més tard psíquica o ideològica, mantindran en funcionament aquest mecanisme que farà perdurar les desigualtats entre els individus d'una societat.

És un camí llarg i difícil que potser s'ha començat a caminar des de fa poc temps; per avançar en l'estudi de les societats s'han de posar punts en comú que ens permetin parlar de les societats; no identificar-les ni descriure-les sinó poder explicar-les, exposar el on, com, quan i per què ha dut a dites societats a una organització d'Estat.

Esperem que acabin desapareixent les arqueologies que només es dediquen a descriure i acabi emergint una nova manera de fer Arqueologia, més científica, rigorosa, capaç d'explicar les societats des del seu interior, abandonant les analogies, els etiquetatges i les presumpcions que no porten enlloc. ■

Bibliografia

CASTRO, P. V., et alii. (1998). Teoría de la producción de la vida social. Un

análisis de los mecanismos de explotación en el sudeste peninsular (c. 3000-1550 cal ANE). *Boletín de Antropología Americana*, 33 , 25-77.

CASTRO, P. V., et alii. (1996). Teoría de las prácticas sociales. *Complutum Extra* , 35-48.

LULL, V. (2005). Marx, producción, sociedad y arqueología. *Trabajos de Prehistoria*, 62, núm. 1 , 7-26.

LULL, V., et alii. (2006). La investigación de la Violencia: una aproximación desde la Arqueología. *Cypsela*, 16 , 87-108.

LULL, V.; MICÓ, R. (2007). *Arqueología del origen del Estado: las teorías*. Barcelona: Bellaterra.

FERNÁNDEZ-TRESGUERRES, Juan (Coord.) (2007):

Astures y romanos: Nuevas perspectivas,

Oviedo, Real Instituto de Estudios Asturianos, 148 pp. [ISBN: 978-84-87212-60-4].

David González Álvarez.

Departamento de Prehistoria, UCM.

El libro "Astures y Romanos: Nuevas Perspectivas" es la plasmación gráfica de una serie de conferencias ofrecidas entre el 3 de mayo y el 15 de junio de 2006 en el Real Instituto de Estudios Asturianos. Este ciclo tuvo una excelente acogida entre el público y entre la prensa regional, que se hizo eco, durante aquellos días, de su celebración y de los resultados e informaciones allí expuestas.

El objetivo de esta serie de conferencias, tal y como recoge Juan Fernández-Tresguerres en el prólogo del libro, era aproximar al público general las recientes aportaciones de la Arqueología al conocimiento histórico de la región de Asturias entre los siglos IX-VIII a.C. y el IV d.C. No en vano, la Arqueología asturiana ha proporcionado en la última década una continua corriente de nuevas informaciones y consideraciones respecto al mencionado ámbito cronológico, lo que ha despertado un gran interés acerca de estos temas en la sociedad. Este continuo flujo de